

Bölüm 8

ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ahu ÇIRLAK¹

Giriş

Eleştirel düşünme becerilerinin değerlendirilmesi hem eğitim hem de pratik uygulamalar açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, eleştirel düşünmeyi değerlendirmek, hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin problem çözme, analitik düşünme, eleştirel analiz yapma gibi kritik yeteneklerini anlamak ve geliştirmek için kilit bir süreçtir.

Bu bölümde eleştirel düşünmeyi değerlendirmenin önemi ve eleştirel düşünmeyi değerlendirmeye yönelik veri toplama araçları hakkında bilgiler verilmiştir. Eleştirel düşünmeyi ölçmeye yönelik uluslararası literatürde kullanılan veri toplama araçları ile Türkiye’de geçerlik ve güvenilirliği yapılan ya da Türkçe’ye uyarlanan eleştirel düşünmeyi değerlendiren veri toplama araçları ele alınmıştır.

Eleştirel Düşünmenin Değerlendirilmesinin Önemi

Hemşirelerin nitelikli bir hasta bakımı sağlayabilmeleri için eleştirel düşünme becerilerini kullanmaları gerekmektedir (1,2). Hemşireler için klinik karar verme ve problem çözme süreçleri, gelişmiş eleştirel düşünme becerileri gerektirir. Eleştirel düşünmenin değerlendirilmesi hem öğretim ortamlarında öğrenciler için hem de bakım ortamlarında hemşireler için gerçekleştirilen eylemlerin, izlenen stratejilerin etkinliğini incelemenin yanı sıra öğrencilerin veya hemşirelerin bilişsel kapasitesindeki eksikleri ve gelişim alanlarını belirlemek açısından da önemlidir (3).

Eleştirel Düşünmenin Değerlendirilmesine Yönelik Veri Toplama Araçları

Eleştirel düşünme spesifik testler veya çok boyutlu testlerle değerlendirilebilir. Spesifik testlerde eleştirel düşünmenin belli bir yönüne odaklanılırken çok

¹ Dr., Güven Hastanesi Hemşirelik Hizmetleri Direktörlüğü, ahu-c@hotmail.com,
ORCID iD:0000-0002-0442-4893

Sonuç

Eleştirel düşünme becerisi bakımın en üst düzeye çıkarılması için geliştirilmesi gereken bir unsurdur. Bu yüzden hemşirelerin eleştirel düşünme biçimini geliştirebilmeleri için yaşam boyu öğrenme felsefesini benimsemeleri gerekir. Öğrencilik yıllarında ve mesleki yaşantılarında çeşitli kongre, seminer, sempozyuma katılarak, araştırma yaparak, uluslararası literatürü takip ederek ve vaka analizi, rol-play, drama teknikleri, sanat terapi gibi hizmet içi eğitimlere katılarak eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilirler. Bu süreçte eleştirel düşünme becerilerinin gelişiminin izlenmesi amacıyla eleştirel düşünebilme becerilerinin değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Geçerli ve güvenilir veri toplama araçları ile hemşirelerin ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin belirlenmesi ve gelişiminin izlenmesi sağlanabilir; eleştirel düşünmeyi geliştirmeye yönelik eylemlerin etkisi değerlendirilebilir.

Güncel literatür incelendiğinde uluslararası çalışmalarda çeşitli ölçüm araçları ile eleştirel düşünmenin değerlendirildiği; ulusal literatürde ise bu ölçüm araçlarının sınırlı olarak geçerlik ve güvenilirliğinin yapıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte hemşirelik alanına özgü bir eleştirel düşünme ölçeğine ulaşılamamıştır. Hemşirelik alanında eleştirel düşünmenin değerlendirilebilmesi için uygun veri toplama araçlarının geliştirilmesi veya geçerlik güvenilirliğinin yapılması oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

1. Falco-Pegueroles A, Rodriguez-Martin D, Ramos-Pozon S. **Critical thinking in nursing clinical practice, education and research: From attitudes to virtue.** *Nursing Philosophy*, 2021; 22(1): e12332.
2. Kaya A, Şendir M. Hemşirelik eğitimi uygulamalarında eleştirel düşünme stratejileri ve boyutları. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 2021; 4(3):163-168.
3. Carter AG, Creedy DK, Sidebotham M. Evaluation of tools used to measure critical thinking development in nursing and midwifery undergraduate students: a systematic review. *Nurse Education Today*, 2015; 35(7): 864-874.
4. Demir Dikmen Y, Yıldırım Usta Y. Hemşirelikte eleştirel düşünme. *S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2013; 4(1): 31-38.
5. Facione PA. **Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction. Executive Summary "The Delphi Report"**. Mellbrae, CA: The California Academic Press, 1990. (22/07/2023 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/242279575_Critical_Thinking_A_Statement_of_Expert_Consensus_for_Purposes_of_Educational_Assessment_and_Instruction adresinden ulaşılmıştır).
6. Kökdemir D. Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.

7. Bingöl G, Gorgen Ö, Özdelikkara A. Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve bunu etkileyen faktörler. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 2012; 20(3): 219-226.
8. Çelik S, Yılmaz F, Karataş F, Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2015; 2(1): 74-85.
9. Erzincanlı S, Zaybak A. Yoğun bakım hemşirelerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve etkileyen etmenler: bir üniversite hastanesi örneği. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 2016; 24(3): 165-173.
10. İskender MD, Karadağ A. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin belirlenmesi. *DEUHFED*, 2015; 8 (1), 3-11
11. Uyar MG, Güven ŞD. Hemşirelik öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ile otonomi düzeyleri arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 2020; 3(7): 421-430.
12. Karadağ M, Alparslan Ö, İşeri ÖP. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve öğrenme stilleri. *Cukurova Medical journal*, 2018; 43(1):13-21.
13. Kanbay Y, Aslan Ö, Işık E. Hemşirelik lisans öğrencilerinin problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2013; 3(3):244-251.
14. Afşar F, Özkan A, Arslanoğlu, A. Hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimleri: Bir eğitim ve araştırma hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2018; 5(1): 71-75.
15. Erkuş B, Bahçecik N. Özel hastanelerde çalışan yönetici hemşirelerin ve hemşirelerin eleştirel düşünme düzeyi ve problem çözme becerileri. *MÜSBED* 2015;1(1):1-9.
16. Valenzuela J, Nieto A M, Saiz, C. Critical thinking motivational scale: a contribution to the study of relationship between critical thinking and motivation. *Journal of Research in Educational Psychology*, 2011; 9(2): 823-848.
17. Dönmez B, Kaya F. Eleştirel düşünme motivasyonu ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016; 13(2): 159-173.
18. Atasayar Şen B, İşeri Ö. Eleştirel düşünme eğitiminin öğrencilerin hemşirelik tanıları belirleme, algılama ve eleştirel düşünme motivasyonuna etkisi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2023; 11(2): 1416-1430.
19. Bayram A, Özşaban A, Durgun H. Nursing students' perceptions of nursing diagnoses, critical thinking motivations, and problem-solving skills during distance learning: A multicentral study. *International Journal of Nursing Knowledge*, 2022; 33(4): 304-311.
20. Çalışkan N, Karadağ M, Durmuş İskender M. Eleştirel düşünme dersinin hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve eleştirel düşünme motivasyonlarına etkisi. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 2020;12(4):544-51.
21. Ennis R H, Millman J. Cornell critical thinking test, level x (5th ed.). Seaside, CA: The Critical Thinking Company; 2005.
22. Şahin Ö. Eleştirel düşünme becerilerini ölçmeyi amaçlayan iki testin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2009.
23. Bapoğlu Dümenci SS. Yaratıcı drama tekniklerinden faydalanarak çocuk gelişimi programı öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin geliştirilmesine yönelik çalışma. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 2017; 12(1):105-116.
24. Akar, C. İlköğretim öğrencilerinde eleştirel düşünme becerileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007.

Eleştirel Düşünmenin Değerlendirilmesi

25. Bapoğlu SS, Açıköz F, Kapısız Ö, Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede drama yönteminin kullanılması. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2011;1(3): 17-21.
26. Şenturan L. Hemşirelik öğrencilerinde eleştirel düşünme. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006.
27. Evcen D. Watson-Glaser eleştirel akıl yürütme gücü testi'nin (form s) Türkçeye uyarlama çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2002.
28. Aybek B. Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2006.
29. Semerci N, Semerci Ç, Fatma Ü, Yılmaz E, Yılmaz Ö. Eleştirel düşünme engelleri (ELDEN) ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik Çalışmaları. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2019; 8(1): 281-299.
30. Duru E, Özgüngür S, Yıldırım Ö, Duatepe-Paksu A, Duru S. Pamukkale eleştirel düşünme becerisi ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 2022; 9(3):741-771.
31. Shirazi F, Heidari S. The Relationship Between Critical Thinking skills and learning styles and academic achievement of nursing students. *The Journal of Nursing Research:JNR*, 2019; 27(4):e38.
32. Fero LJ, O'Donnell JM, Zullo TG, Dabbs AD, Kitutu J, Samosky JT, Hoffman LA. Critical thinking skills in nursing students: comparison of simulation-based performance with metrics. *J Adv Nurs*, 2010; 66(10):2182-2193.
33. Berger K, Cianelli R, Valenzuela J, Villegas N, Blazquez C, Toledo C, Ramirez-Barrantes R. Motivation for critical thinking in nursing students in Chile. *Hisp Health Care Int*, 2021;19(2):131-137.
34. Boso CM, van der Merwe AS, Gross J. Critical thinking disposition of nursing students: A quantitative investigation. *Nurse educ Pract*, 2021; Aug:55:103167.
35. Alamrani MH, Alammara KA, Alqahtani SS, Salem OA. Comparing the effects of simulation-based and traditional teaching methods on the critical thinking abilities and self-confidence of nursing students. *J Nurs Res*, 2018; 26(3):152-157.